

FUNKCJONOWANIE W SZKOLE DZIECKA Z ZESPOŁEM ADHD

Niemal w każdej szkole wrzesień schodzi na powakacyjnej resocjalizacji-próbach okiełznania rozbieganych i rozgadanych uczniów. Ale zdarzają się dzieci nie mieszczące się w typowych ramach, wyjątkowo ruchliwe, sprawiające ogrom trudności wychowawczych. Czy wiadomo, że dziecko ma zespół nadpobudliwości psychoruchowej, czyli ADHD, a nie jest po prostu rozbrykane?

Prawidłowo funkcjonujący układ nerwowy odznacza się dużą siłą procesu pobudzenia i hamowania oraz wysokim stopniem równowagi obu tych procesów, a także średnim stopniem ich ruchliwości. Siła układu nerwowego wyraża się zdolnością komórek nerwowych do pracy. Równowaga rozumiana jest jako określony stosunek obu tych procesów do siebie, a ruchliwość to zdolność układu nerwowego do przechodzenia od stanu pobudzenia do hamowania. Z nadpobudliwością psychoruchową mamy do czynienia wtedy, gdy dochodzi do powstania przewagi procesów pobudzenia nad procesem hamowania (T. Bednarska 1980, H. Spionek 1970). Jeżeli w fazie największego wzrostu mózgu występują jakieś przeszkody, mogą one doprowadzić do zmniejszenia się liczby połączeń nerwowych oraz spowolnić niezbędne biochemiczne procesy dojrzewania. To może zaburzyć dynamikę procesów nerwowych, wpłynąć na opóźnienie kształtowania się mowy, pisania, czytania oraz myślenia. Jest to jedna z przyczyn powstania nadpobudliwości psychoruchowej. Do innych zaliczyć możemy również uszkodzenia powstałe w życiu płodowym, w trakcie porodu (np. niedotlenienie mózgu), a także błędy wychowawcze i nerwowy tryb życia dziecka.

Badania naukowe mówią o negatywnym wpływie oddziaływania zwiększonego pola elektromagnetycznego na kobiety w ciąży oraz na centralny układ nerwowy u dzieci. Naukowcy sądzą, że najbardziej niekorzystnie wpływają na organizm pola elektromagnetyczne o małych siłach - pochodzących na przykład z telewizji kablowej, kuchenki mikrofalowej, świateł fluorescencyjnych, komputerów, wideo, telefonów komórkowych, faksów, sekretarek automatycznych, suszarek do włosów, koców elektrycznych, systemów alarmowych.

Badania wykazują, że w kulturach z zaawansowaną techniką więcej noworodków wykazuje stan podekscytowania, niemal szoku. Brak im naturalnego rytmu i koordynacji. ADHD przekazywane jest dziedzicznie. Badania naukowe w wielu krajach wykazały, że przypadłość występuje często u krewnych (32-50%), rodzeństwa (35%) i rodziców (40%).

W ostatnich latach wykazano, że u dzieci z ADHD zaburzona jest równowaga między wytwarzaniem i funkcjonowaniem dopaminy i noradrenaliny substancji przekąźnikowych, które łączą komórki mózgu.

Dopamina odpowiedzialna jest za selekcję bodźców docierających do mózgu i umożliwia skupienie się na jednym wybranym. Dziecko z zespołem, mając zaburzony system dopaminy, żyje w chaosie bodźców. Słyszac np. w klasie dźwięk tramwaju za oknem, słowa pani, szepty rozmów, szelest kartek - nie potrafi wyodrębnić najważniejszego dla sytuacji, w której się znajduje - słów pani. Dlatego słyszy je, ale tak jakby nie słyszy. Specjaliści sądzą też, że z powodu niedoboru noradrenaliny nie rozpoznaje się bodźca informacyjnego o zagrożeniu i nie uruchamia gotowości do przeciwdziałania mu.

Nadpobudliwość może przejawiać się w trzech sferach: ruchowej, poznawczej i emocjonalnej. U dzieci może równocześnie występować w dwóch, trzech sferach lub tylko w jednej. Typowe objawy nadpobudliwości w sferze ruchowej to: wzmożona ekspansja ruchowa i niepokój ruchowy (H. Spionek 1965). Dzieci, u których występuje wzmożona ekspansja ruchowa charakteryzują się ruchliwością, biegają, skaczą, krzyczą, na lekcji wyrrywają się do odpowiedzi, machają rękami, są pełne energii, szukają każdej okazji, aby wyżyć się ruchowo. Pobudzanie to wzrasta, gdy dziecko jest w grupie. Przy większym nasileniu nadpobudliwości ruchowej może występować także niezręczność, niezborność, brak dokładności, precyzji, co sprawia, że dzieci te ciągle coś tłuką, zrzucają, łamią i ulegają wypadkom. Często się wiercą i kręcą, nie potrafią się sprawnie ubrać, czy spakować swoich rzeczy. Inaczej objawia się niepokój ruchowy. Dzieci wykonują wtedy wiele drobnych, niepotrzebnych ruchów, np. bazgrzą po zeszytcie, obgryzają ołówek, skrobą po ławce. Nadpobudliwość w sferze poznawczej przejawia się inaczej. Dziecko nie może skupić się na jednej rzeczy, ciągle coś je rozprasza, powodując nadmierne pobudzenie w centralnym układzie nerwowym. Odwraca się, rozmawia z kolegami, nie słucha co się dzieje na lekcji, zwraca uwagę na każdy szmer, głośno go komentując, a wyrwane do odpowiedzi nie wie w ogóle, o co jest pytane. Odrabianie lekcji trwa długo i z małymi efektami w zeszytcie, często są nie dokończone zdania, wyrazy, gubione litery. Wypracowania nie mają logicznego ciągu, są chaotyczne. Zaburzenie koncentracji może wzrastać przy powstawaniu napięć emocjonalnych, na przykład przed klasówką czy odpowiedzią. U tych dzieci może także występować wzmożona wyobraźnia. Zaczyna wtedy przeważać świat fantazji nad rzeczywistością. Dziecko takie jest zamyślane, pogrążone w swoim świecie, czasami coś mówi do siebie lub nie na temat, robi miny, nie śledzi tematu lekcji i nie uważa. Nadpobudliwość psychoruchowa może się też objawiać w sferze emocjonalnej. Objawy tego typu nadpobudliwości są wielorakie, głównie polegają na zwiększonej wrażliwości

na działające bodźce. U dzieci tych występują intensywniejsze reakcje uczuciowe na różne zdarzenia czy sytuacje. Są konfliktowe, mają trudności w przystosowaniu się do wymagań szkolnych. Obrażają się, bywają drażliwe, agresywne, łatwo przechodzą od płaczu do śmiechu. Nadpobudliwość emocjonalna może objawiać się także w postaci wzmożonej lęklivosti. Pojawia się wtedy niepokój, lęk, strach przed różnymi sytuacjami, zwłaszcza szkolnymi. Przy odpowiedzi dzieci te pocą się, czerwienią lub bledną. Czasami nie są w stanie wydobyć z siebie głosu. Nadpobudliwość emocjonalna może się też przejawiać w sferze uczuć wyższych, głównie społecznych. Dzieci nadpobudliwe przeżywają cudzą krzywdę, zamartwiają się, płaczą, są egocentryczne. Wtedy zbyt mocno przeżywają swoje niepowodzenia, nieporozumienia w domu czy wśród rówieśników.